

բազմավէպի անձեր, անթիւ հաւատացեալներ:

* * *

Աստուածաբանական, վարդապետական կոնդակը զոր այդ օրը հրատարակեց Սրբգ. Փահլանյանը՝ դաւանական գոհար մըն է, ուր կը ներկայացուի Տիրամօր վերափոխման բովանդակ խորհուրդը՝ պատմական, ծիսական, հայրախօսական և տեսական խոր վերլուծումով:

Ահա էական կէտերը.

1. Եպիսկոպոսներու միաձայն հաւանութիւնը ցոյց կու տայ թէ Եկեղեցւոյ մէջ կայ հաւատքը՝ Տիրամօր հոգւով ու մարմնով երկինք փոխադրուելուն և փառաւորուելուն. արդ, այս հաւատքը չի կրնար մարդկային գիտութեամբ ստացուիլ, վասնզի կուսական մարմինն ստացած երկնային փառաւորութիւնը՝ մարդկային մտքի ոչ մէկ բնական կարողութեամբ կարելի չէ ճանչնալ. ուրեմն այդ հաւատքը կը ծագի գերբնական աղբիւրէ մը, աստուածային յայտնութենէ մը:

Եթէ այսօր կայ այդ հաւատքը, միեւնոյնը կար նաեւ Քրիստոնէութեան սկիզբը, վասնզի Եկեղեցւոյ ուսուցիչը Ս. Հոգին է, անսխալ. Ս. Պետրոսի յաջորդներն ալ՝ նոր դաւանանքներ հրատարակելու համար չեն առած Ս. Հոգին, այլ՝ առաքեալներէն աւանդուած ճշմարտութիւնը պահպանելու, բացատրելու, հրատարակելու համար:

2. Այս դրական նախաբանէն վերջ, պատմական համադրութիւն մը, առաջին դարերէն մինչեւ մեր օրերը, երթալով աւելի յստակուած ու բացայայտուած՝ կու գայ ամբաստանելու վերափոխման հաւատքը: Յատկապէս կը յիշատակուին բիւզանդական ծիսարանէն կարգ մը աղօթքներ. ապա անցնելով միջին դարու մեծ աստուածաբաններու հետքերէն՝ կը հասնի մեր օրերուն:

3. Տեսական մարզին մէջ միւրճելով, Ն. Ս. կը հաւաստէ թէ անկարելի է մտա-

ծել բաժանում մը Քրիստոսի և Տիրամօր մէջ. այն որ Քրիստոսը յղացաւ, ծնաւ, կերակրեց, շօշափեց ու սրտին վրայ սեղմեց գորովով, այն Տիրամայրը՝ չէր կրնար իր երկրաւոր կեանքէն վերջ Քրիստոսէ բաժնուիլ, նոյնիսկ մարմնով. այդ մարմինը, զերծ ապականութենէ, պէտք էր փառաւորուիլ:

Արդարեւ Տիրամայրը, Ս. Հարիւրու աւանդութեան համաձայն (Յ. դարէն ի վեր), իբրեւ Նոր Եւա, սերտօրէն միացած է Նոր Ադամին հետ՝ այն կռիւին ու յաղթանակին մէջ, որ Ծննդոց Գ. 15-ին մէջ կը նկարագրուի. պատերազմ ընդդէմ մեղքի և մահուան: Արդ, ինչպէս որ Քրիստոսի փառաւորեալ յարութիւնը էական մասը եղաւ այդ յաղթանակին, նմանապէս Ս. Կուսին համար ալ՝ կուսական ամբիժ մարմինն փառաւորութիւնը անհրաժեշտ էր. այդպէս միայն, այն է երկուքին ալ ամբողջական փառաւորութեամբ, կրնար վերջանալ այդ մէկ պատերազմը, զոր Յիսուս և Տիրամայրը միասին կատարեցին:

Ուրեմն ի սկզբանէ Տիրամայրը զուգուած է Յիսուսի հետ. և անոր նման զերծ մնալով գերեզմանի ապականութենէն, լիով յաղթած է մահուան, ինչպէս Յիսուս, և հոգւով ու մարմնով երկինքի գերագոյն փառքին հասած է, յետ աւարտելու իր երկրաւոր կեանքի շրջանը:

Այս է Տիրամօր հոգւոյն ու մարմնոյն երկնաւոր փառաւորութեան հրամանակարգ վարդապետութիւնը. այս կը հասկենանք «Վերափոխում» ըսելով:

ՄԵՐ ԳԱՆՁԱՐԱՆԸ

Արեւելեան եկեղեցիները, մանաւանդ մեր Հայկական աւանդութիւնը շատ ճոխ են Վերափոխման ճառերով ու շարականներով:

«Բազմավէպ» ի նախորդ թիւով բացուեցաւ շարքը ատոնց ուսումնասիրու-

թեան, ու պիտի շարունակուի յաջորդաբար. պատմական աղբիւրներու հարազատութեան հարցը հետաքրքրական է մեզի համար, որպէսզի հնարաւոր ըլլայ որոշ դաւանաբանական եզրակացութիւններու յանգելու:

Հարցը սակայն, ինչպէս կը թուի, դաւանական գետնի վրայ շատ պարզ է. մեր Հայ եկեղեցւոյ հաւատքը Վերափոխման մասին՝ նոյն է տիեզերական եկեղեցւոյ ձայնին հետ. մեր շարականները, հայրապետներու ճառերն ու ներբողեանները, Տիրամօր հոգւով ու մարմնով երկինք փոխուելուն նուագներն են:

Ս. Գրիգոր Նարեկացիի խօսքը, զոր իբրեւ բնաբան առինք մեր այս հակիրճ ներկայացումին, Վերափոխման խորհուրդին բոլոր աստուածաբանական տեսաբանութիւնը կուտ կերպով կը պարունակէ:

Սակայն առ այժմ կ'ակնկալենք մեր քննադատներու պատմական եզրակացութիւններուն, հետաքրքրութեամբ սպասելով զիստալ թէ այդ շարականները, ճառերը եւն... Երբ մտած են Հայ Եկեղեցւոյ մէջ, որոնց միջոցով:

Դաւանական տեսակէտով, թերեւս աւելի ուշ առիթն ունենանք անդրադառնալու:

Հոգեկան հրճուանքով կը կարծենք ու կը մաղթենք որ Վերափոխման այս դաւանանքը՝ ըլլայ միութեան կամուրջ մը արեւմտեան և բոլոր արեւելեան եկեղեցիներուն միջեւ, կամուրջ մը դաւանական սերտ միութեան, փոխադարձ հասկացողութեան, որ պիտի բանայ մարդկութեան առջեւ նոր դարաշրջան մը, բարօրութեան և ճշմարիտ երջանկութեան:

Հ. ՆԵՐՍԷՍ ՏԵՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

ՄԱԳԱՂԱԹԵԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆ ՄԸ

ՍԻՐԻԱՅԻ Կաթողիկէ ոմն Գեորգ Մուսաւրիէ երէկ ինձ բերաւ մագաղաթեայ Աւետարան մը ճշգրիտ համար անոր զրչուութեան թուականը և արժէքը, վասնզի, ըսաւ, ծախու պիտի առնեմ Հալէպցի մէկէ մը որ Ամերիկա կը մեկնի:

Աւետարանը գրուած է Սանահին վանքի մէջ ՊՂ. թուականին, այն է 890-ին և Քրիստոսի թուին 1441-ին: Մագաղաթեայ է, մանրանկարներով բաւական ճոխ: Գրեթէ անթերի է բացի Յովհաննու Աւետարանի սկիզբէն, ուր երկու թուով կտրուած է հանդերձ Աւետարանչին նկարով:

Երկու յիշատակարան ունի, մին սկիզբը և միւսը վերջը: Վերջին յիշատակարանը զրչութեան ժամանակին է, սակայն սկիզբինը յետեալ դարու կը տեսնուի:

Առաջին յիշատակարանը կ'ըսէ:

Ես Տէր Պետրոս քոյի գլխաւորաբան ի հարաւ արդեանց իմոց յիշատակ ինձ և ծնողաց իմոց և կողակցին իմոց ի Կարիւն և որդոցն իմոց Ղուկասին, Հայկազին, Գրիգորին, Անտոնին և դատեալացն իմոց Սառային, Եղիսարեային, և հարսին իմոց Սիրայ խարոսին, Մարիանին և քոռանց իմոց Պետրոսին, Մելքոնին, Քաւարին, Անտոնին և միւս այլ Պետրոսին, և դատեալացն իմոց Մարիանին, Խարոնճանին, Յարութին, Սարգիսիւնի և այլ ամենայն յարեան մերձաւորաց իմոց կեկոյանեաց և հանգուցեաց: Ամէն: Այլ ոչ որ դաւիթիլն (?) ի ոչ իմոց և ոչ աւետարաց, երէ քանանայ շինի ազգի իմոց պարտեոյ զտուրք Աւետարան և երէ ոչ յիշատակարանն իմոց մնացէ միկնել ի խորիկ ծերութիւն:

Աստուած ողորմի տէր Տէրունականին որ գրեաց զտուրք Աւետարան և ծախեաց մեզ ամէն:

